

Трећи део (стр. 279–322), под насловом „Између Русије, Монголије и Кине. Бурјати пред изазовима XXI века“, није издељен на посебна поглавља, али обрађује неколико тематских целина: Бурјати у Монголији и Кини; идеолошки „повратак“ монголској отаџбини; културне везе с Монголијом; узајамно уважавање; повратне миграције према „етничкој“ Бурјатији; историјске разлике; Русија и Монголија из бурјатске перспективе; сумирање: нове околности – нове перспективе.

Сумирајући своја истраживања и налазе, ауторка наглашава да се морала некако одредити према индивидуалном и колективном идентитету Бурјата, који није у свему идентичан на простору „етничке“ Бурјатије. Сматра да идентитет Бурјата који живе на територији Руске Федерације има четири „спрата“: 1) политички идентитет који се исказује у грађанској и државној припадности Руској Федерацији; 2) народни бурјатски идентитет; 3) припадност конкретной административно-територијалној заједници (Бурјатској Републици, Агинском бурјатском округу, Уст-Ординском бурјатском округу); 4) припадност конкретной племенско-родовској заједници, која често прелази политичке и административне границе. Закључује да се о сличним „спратовима“ може говорити и у односу на Бурјате у Монголији и Кини. А посматрајући промене у бурјатској култури последњих деценија на територији све три државе – ауторка истиче да се могу устврдити извесне заједничке тенденције и правилности, које проистичу из релативне изолације Бурјата, при чему је та изолација највећа у Кини, а најмања у Руској Федерацији. У Монголији пак Бурјатима прети опасност да културно буду хегемонизовани од већинске етничке групације Халха, која себе сматра „правим Монголима“ и свима у земљи намеће свој модел монголског етничког идентитета.

На крају књиге дата је и опсежна библиографија (стр. 323–330) на више језика, као и колекција од 32 упечатљиве фотографије у колору из разних крајева које насељавају Бурјати (стр. 331–346), те резиме на енглеском језику (347–351).

Књига Еве Новицке пружа читаоцима мноштво аутентичних података и аналитичких опсервација о једном Европљанима далеком и слабо знамом народу, његовој специфичној култури и слојевитом идентитету, а уједно даје изванредан модел антрополошких истраживања у релативно изолованој и државним границама испресецаној етничкој средини, коју нагризају изазови савремене цивилизације, али која обнавља симболе и моделе свога претрајавања.

Милош Луковић

Dzieciństwo i starość w ujęciu historyków,

redakcja Anna Obara-Pawłowska, Małgorzata Kołacz-Chmiel,
Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. 2016, 1–312.

Зборник радова „Детињство и старост у схватањима историчара“ (*Dzieciństwo i starość w ujęciu historyków*) настао је под окриљем Универзитета Марије Кири-Скловске у пољском граду Лублину. Ближе речено, припреман је на Хуманистичком („Филозофском“) факултету тога универзитета, и то у оквиру Историјског института, који је један од девет факултетских института хуманистичких наука. Уреднице Зборника Ана Обара-Павловска (Anna Obara-

Rawłowska) и Малгожата Колач-Хмиел (Małgorzata Kołacz-Chmiel) припадају пак научном кадру Семинара за средњовековну пољску историју и привредну историју, једном од једанаест семинара Историјског института.

Међутим, у Зборнику су се нашли радови научника (укупно 17) из више пољских универзитетских центара: Кјелце (4), Лублин (3); Краков (2), Бјалисток (2), Варшава (1), Познањ (1), Жешов (1), Олштин (1) и Слупск (1). Један аутор је из Хрватске (Задар). Већина (13) радова је на пољском језику, а четири су на енглеском. Сви радови на пољском имају резиме (*summary*) на енглеском језику, као што и радови на енглеском имају резиме (*streszczenie*) на пољском језику. Сваки рад поседује и опсежну библиографију на пољском, енглеском и више других језика.

У Уводној речи (*Słowo wstępne*, стр. 9–10) уреднице Зборника су истакле мотиве за припрему Зборника, који су веома актуелни у наше време. Опадање природног прираштаја и старење становништва у развијеним земљама (што не мимоилази ни нашу земљу) све више усмеравају пажњу јавности на изазове што их намеће та појава са вишеструко неповољним последицама. Одговарајуће „дијагностицирање“ тих проблема и изналажење применљивих решења имају фундаменталан значај за идентитет Старог континента у његовој блиској друштвеној, економској и политичкој стварности. Пораст интересовања за демографске промене у савременом свету истовремено намеће и разноврсна питања која се тичу детињства и старости у прошлим временима. Стога је циљ Зборника – наглашавају уреднице – да приближи историјске погледе и ставове у поимању улоге и значаја најмлађих и најстаријих чланова људских заједница, односно детињства и старости као две крајње етапе у животу сваког појединца. У Зборнику се даје широк преглед тих погледа и ставова садржаних у историјским документима, хроникама и делима историчара који припадају разним столећима: од раног средњег века до периода између два светска рата.

Радови су разврстани у два дела. Први део Зборника (стр. 13–116), под насловом „Деца и старија лица у историографији“ (*Dzieci i osoby starsze w historiografii*), обухвата шест радова, који се односе на историографска одређења на тему детињства и старијих лица. Представљена су истраживања проблема као што су: старост и старија лица у пољској историјској демографији; значај детета и детињства у средњовековном раздобљу и раном новом веку према схватањима оновремених британских истраживача (рад је на енглеском језику); ситуација сиротих и стараца у пољским градовима позног средњег века; краковски рођендански хороскопи до средине XVI века; брига о малолетницима у пољским племићким породицама; старост у светлу старопољске добротворне праксе.

Други део Зборника (стр. 117–312), под насловом „Различита лица детињства и старости у истраживањима историчара“ (*Różne oblicza dzieciństwa i starości w badaniach historyków*), обухвата 13 радова, који се односе на различите аспекте детињства и старости у минулим вековима. Обрађена су питања: сатус детета и старца у друштву и породици епохе Меровинга; улога старости и младости у исказима русинских летописа XII–XIII века (рад је на енглеском језику); погледи на две крајње етапе људског живота изражени на страницама хроника, хагиографија и специјализованих часописа или збиркама прописа; указивање на могуће нове правце истраживања и нове врсте извора који се односе на детињство – на примерима из средњовековне пољске прошлости; место игара и

забаве у васпитавању деце европске аристократије у средњовековном раздобљу; малолетници сељачког порекла у пракси црквених судова позног средњег века на подручју Малопољске; дете у грађанској породици XVI–XVIII века у светлу одредаба магденбуршког права; старосна структура амбасадорâ Дубровника који су деловали у паровима на почетку XV века (рад је на енглеском језику); однос према пољским ветеранима тзв. Јануарског устанка (из 1863. године) у Другој Републици (*II Rzeczypospolita*); часопис „Породица и школа“ (*Rodzina i Szkoła*) у односу на претње детињства на прелому XIX и XX века; старост и традиција у пољским селима између два светска рата (рад је на енглеском језику).

Иако се знатан део радова односи на праксу у појединим деловима старије пољске државе, проблематика детињства и старости сагледава се ипак у ширим европским оквирима, и то различитих раздобља. То поткрепљују и разноврсни извори и литература на више европских језика које су аутори користили. На тај начин осветљени су неки важни социјални аспекти европске историје средњег века и новог доба, који су често остајали у сенци крупнијих политичких збивања на европском тлу. Стога одабиром тематике и научном обрадом појединих проблемских целина Зборник представља у правом смислу речи пионирски историографски подухват. Али, он нас истовремено враћа вечним темама хуманистичког погледа на свет – крајњим етапама у животу сваког појединца. Тако се намеће закључак да без дубоког разумевања феномена детињства и старости у свим епохама развоја људске цивилизације не можемо доспети ни до решења за актуелне демографске проблеме развијених земаља.

Милош Луковић